

**Міністерство аграрної політики
та продовольства України**

Полтавська державна аграрна академія

**НАУКОВІ ПРАЦІ
ПОЛТАВСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ
АГРАРНОЇ АКАДЕМІЇ**

Випуск 1 (8)

Том 1

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

Полтава – 2014

УДК 330 : 06.055.2 : 378.014.15 : 63(477.53)

ББК 65

П 52

Рекомендовано до друку за рішенням вченої ради Полтавської державної аграрної академії (протокол № 18 від 15 квітня 2014 р.)

Згідно з постановою Президії ВАК України № 1-05/8 від 22.12.2010 р.
збірник «Наукові праці Полтавської державної аграрної академії» включений до Переліку фахових видань з економічних наук.

**Редакційна
колегія:**

Макаренко П.М., д.е.н., професор,
чл.-кор. НААН України (*відповідальний редактор*);
Зоря О.П., к.е.н., доцент (*відповідальний секретар*);
Аранчій В.І., к.е.н., професор;
Березін О.В., д.е.н., професор;
Буянов В.П., д.е.н., професор (Російська Федерація);
Войцех Пізло, доктор габілітований, професор (Республіка Польща);
Галич О.А., к.е.н., доцент;
Дорогань-Писаренко Л.О., к.е.н., доцент;
Жозеф Кая, доктор габілітований, професор (Республіка Польща);
Калініченко А.В., д.с.-г.н., професор;
Калінчик М.В., д.е.н., професор;
Левченко З.М., к.е.н., доцент;
Лозинська Т.М., д.держ.упр., професор;
Макаренко А.П., д.е.н., професор;
Махмудов Х.З., д.е.н., професор;
Пантелеймоненко А.О., д.е.н., професор;
Писаренко В.В., д.е.н., доцент;
Плаксієнко В.Я., д.е.н., професор;
Ульянченко О.В., д.е.н., професор, чл.-кор. НААН України;
Шиян Д.В., д.е.н., професор.

Засновник –
Полтавська державна
аграрна академія.
Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ № 17243-6013 ПР
від 12.10.2010 р.

Адреса редакції: 36003,
м. Полтава, вул. Г.Сковороди, 1/3,
Полтавська державна
аграрна академія,
тел. +38(05322) 2-87-48
e-mail: zorya-83@ya.ru

П 52 Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. –
Вип. 1 (8). – Т.1. – Полтава : ПДАА. – 2014. – 358 с.

У збірник включені наукові праці фахівців Полтавської державної аграрної академії, провідних навчальних закладів, науково-дослідних установ, підприємств і організацій України, ближнього та дальнього зарубіжжя, в яких відображені результати теоретичних і емпіричних досліджень з економічних наук в галузі сільського господарства і АПК.

УДК 330 : 06.055.2 : 378.014.15 : 63(477.53)
ББК 65

© Полтавська державна аграрна академія, 2014.

ЗМІСТ

Писаренко В.В. ОЦІНКА МАРКЕТИНГОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ РОЗВИТКУ ПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ УКРАЇНИ.....	3
Ульянченко О.В., Шиян Д.В., Странчук С.І. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	11
Красноруцький О.О., Квятко Т.М. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ МАРКЕТИНГОВО-ЗБУТОВИХ СИСТЕМ НА РИНКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ ПРОДУКЦІЇ.....	18
Орлов О.О., Вознюк Т.К. ОСНОВНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРОДУКЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВАХ.....	26
Алескерова Ю.В. ПРОЦЕДУРА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО СТРАХУВАННЯ	34
Артеменко О.О. ВПЛИВ РІВНЯ ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ ТЕХНІЧНИМИ ЗАСОБАМИ НА КОНЦЕНТРАЦІЮ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА.....	41
Байдала В.В., Бутенко В.М. ФОРМУВАННЯ ДОВГОСТРОКОВОЇ СТРАТЕГІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ БІОЕКОНОМІКИ	48
Багорка М.О. ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОГО МАРКЕТИНГУ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА.....	54
Бечко П. К., Хлистул О. А. АНАЛІЗ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЗАХИЩЕНОСТІ ПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	60
Біловол Р.І., Боклаг С.В. ПІДХОДИ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ РИЗИКІВ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	66
Гофман М. О. УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВ АПК З УРАХУВАННЯМ ПОПИТУ СПОЖИВАЧІВ	73
Грінченко О.В. КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПЛОДООВОЧЕВОЇ ПРОДУКЦІЇ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ	78
Гузар Б.С., Цикалюк О.С. РОЛЬ МАРКЕТИНГУ В ПІДВИЩЕННІ КОНКУРЕНТО- СПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКЦІЇ САДІВНИЦТВА.....	84

Данкевич В.Є., Макаренко Ю.П. ДЕРЖАВНІ ЗЕМЕЛЬНІ БАНКИ – ФОРМУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ В РИНКОВО-РОЗВИНУТИХ КРАЇНАХ	93
Данкевич Є. М. КОРМОВИРОБНИЦТВО ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ МІЖГАЛУЗЕВОЇ ІНТЕГРАЦІЇ.....	99
Добрянська Н. А., Попович В.В. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ ДИВЕРСИФІКОВАНОГО КОРПОРАТИВНОГО ОБ'ЄДНАННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ.....	105
Доманська Н.А. ОПТОВІ РИНКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ: ПОЛЬСЬКИЙ ДОСВІД.....	111
Доманський А.Я., Душка В.І. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ВИСОКО- ПРОДУКТИВНОГО МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА В УКРАЇНІ	117
Євтєєва О. В. ПІДХОДИ І МЕТОДИ ОЦІНКИ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ.....	125
Забуранний С.В. ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ В АР КРИМ ..	130
Замикула В.В. РОЗВИТОК ТВАРИННИЦТВА ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЧНОЇ ІНІЦІАТИВИ «РІДНЕ СЕЛО»	138
Калюжна Ю.П. ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	143
Кільницька О.С., Звягінцев М.Г. СТАН СВІТОВОГО РИНКУ МОЛОКА І МОЛОЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ В УКРАЇНІ	149
Кірдан О.П. СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	155
Ковальчук С. П. СУЧАСНІ МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РІВНІ РЕГІОНУ	161
Кондратюк Н.В. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ УМОВИ ЛОГІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИРОБНИЦТВА СОНЯШНИКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	167

Костюк О.Д., Баштанник Т.П. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ПЛОДОВО-ЯГІДНОЇ ПРОДУКЦІЇ.....	175
Кравченко О.М. ОБҐРУНТУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МОЛОЧНОГО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ОБСЛУГОВУЮЧОГО КООПЕРАТИВУ	179
Кравчук І. А. ВИКОРИСТАННЯ МАРКЕТИНГУ В УПРАВЛІННІ АГРАРНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ.....	187
Кравчук І. І. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ МАРКЕТИНГУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ.....	195
Лаврук Н.А. МОТИВАЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ У ТРУДОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЖІНОК	201
Лайко О.О. БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЇХ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ...	208
Лисюк О.В. УДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТИТУТУ ПРИВАТНОЇ ВЛАСНОСТІ НА ЗЕМЛЮ ЯК ОДИН З ГОЛОВНИХ НАПРЯМКІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОСТУПАЛЬНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	214
Малюк С.О. ОСОБЛИВОСТІ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ ХЛІБОПЕКАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ	221
Мануйлович Ю.М. МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЗАСОБУ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТО- СПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	227
Мартинюк О.В. БЕНЧМАРКЕТИНГ В СТРАТЕГІЧНОМУ ПЛАНУВАННІ ДІЯЛЬНОСТІ КОМПАНІЙ	235
Марусей Т. В. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ФУНКЦІОНУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	240
Плотнікова М.Ф., Присяженюк О.Ф. ІННОВАЦІЙНО-ПРОЕКТНИЙ ВЕКТОР СТІЙКОГО СІЛЬСЬКОГО РОЗВИТКУ	246
Непочащенко В.О. ДЕФІНІЦІЯ «ІНВЕСТИЦІЙНА ЄМНІСТЬ»: СУТЬ ТА СКЛАДОВІ	255

Передерій Н.О. НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ.....	265
Пітель Н.Я. ІНФОРМАЦІЙНА КОНЦЕПЦІЯ МАРКЕТИНГОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬО- ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	271
Проконішина О.В. ОБЛІК ТА АНАЛІЗ ВИТРАТ СУБ'ЄКТІВ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	277
Редькін Д.О. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ.....	284
Самойлік М.С. МАРКЕТИНГОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ПРИ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНДУСТРІЇ ТА РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОГО РИНКУ ВТОРИННОЇ СИРОВИНИ....	290
Семенда О.В. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ.....	296
Семенда Д.К., Семенда О.В. СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ ВИРОБНИЦТВА МОЛОКА В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ЧЕРКАЩИНИ.....	303
Скиба Г.І. ХАРАКТЕРИСТИКА КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА ПІДПРИЄМСТВА ТА ЙОГО ОСНОВНІ ЕЛЕМЕНТИ	310
Ткаль Я.С. ВИТРАТИ НА ВИРОБНИЦТВО ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ ТА ЇХ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИ ВЕДЕННІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	316
Хайнус Д. Д. ЕКСПЕРТНА ГРОШОВА ОЦІНКА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ УГІДЬ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЗА МЕТОДИЧНИМ ПІДХОДОМ КАПІТАЛІЗАЦІЇ ОРЕНДНОЇ ПЛАТИ	322
Чуб Ю.В. СУТНІСТЬ ТА ЕВОЛЮЦІЯ ТЕОРІЇ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ	329
Хамзе Махмуд Аль-Равашдех ОЦІНКА ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ АКТИВНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ МІНЛИВОГО КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА.....	336
Шульга Л.В., Загребельна І.Л. СТАН ТА ОЦІНКА МАРКЕТИНГОВИХ КАНАЛІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ СКОТАРСТВА.....	345

ПОКАЖЧИК АВТОРІВ

Алескерова Ю.В.	34	Красноруцький О.О.	18
Артеменко О.О.	41	Лаврук Н.А.	201
Багорка М.О.	54	Лайко О.О.	208
Байдала В.В.	48	Лисюк О.В.	214
Баштанник Т.П.	175	Макаренко Ю.П.	93
Бечко П. К.	60	Малюк С.О.	221
Біловол Р.І.	66	Мануйлович Ю.М.	227
Боклаг С.В.	66	Мартинюк О.В.	235
Бутенко В.М.	48	Марусей Т. В.	240
Вознюк Т.К.	26	Непочатенко В.О.	255
Гофман М. О.	73	Орлов О.О.	26
Грінченко О.В.	78	Передерій Н.О.	265
Гузар Б.С.	84	Писаренко В.В.	3
Данкевич В.Є.	93	Пітель Н.Я.	271
Данкевич Є. М.	99	Плотнікова М.Ф.	246
Добрянська Н. А.	105	Попович В.В.	105
Доманська Н.А.	111	Присяжнюк О.Ф.	246
Доманський А.Я.	117	Прокопішина О.В.	277
Душка В.І.	117	Редькін Д.О.	284
Євтеєва О. В.	125	Самойлік М.С.	290
Забуранний С.В.	130	Семенда Д.К.	303
Загребельна І.Л.	345	Семенда О.В.	296
Замикула В.В.	138	Семенда О.В.	303
Звягінцев М.Г.	149	Скиба Г.І.	310
Калюжна Ю.П.	143	Страпчук С.І.	11
Квятко Т.М.	18	Ткаль Я.С.	316
Кільницька О.С.	149	Ульянченко О.В.	11
Кірдан О.П.	155	Хайнус Д. Д.	322
Ковальчук С. П.	161	Хамзе Махмуд Аль-Равашдех	336
Кондратюк Н.В.	167	Хлистун О. А.	60
Костюк О.Д.	175	Цикалюк О.С.	84
Кравченко О.М.	179	Чуб Ю.В.	329
Кравчук І. А.	187	Шиян Д.В.	11
Кравчук І. І.	195	Шульга Л.В.	345

Збірник наукових праць

**Наукові праці
Полтавської державної
аграрної академії**

Збірник засновано у 2010 році

Випуск 1 (8)

Том 1

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

Точка зору редколегії не завжди збігається з позицією авторів.

Відповідальність за оформлення літератури несуть автори.

Формат 60x90/16. Ум. друк. арк. 23,6. Тираж 100 пр. Зам. № 96.
Підписано до друку 15.04.2014 р.

Видавець і виготовлювач: РВВ Полтавської державної аграрної академії.
Адреса: 36003, м. Полтава, вул. Г.Сковороди, 1/3.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2174 від 26.04.2005.

України до вітчизняного виробника та суттєво просунутися в напрямку інтеграції у світове співтовариство.

Список використаних джерел:

1. Зорин Ю.В., Ярыгин В.Т. Качество технологической документации при подготовке предприятий к сертификации. Стандарты и Качество. – 1996, 95 с.
2. Гличев А.В. Основы управления качеством продукции. - М.: Изд-во стандартов, 1988. - 115 с.
3. Концепція державної цільової програми розвитку легкої промисловості на період до 2011 р. // Легка промисловість. - 2006. - № 3. - С. 5 - 6.
4. Менеджмент качества и обеспечение качества продукции на основе международных стандартов ИСО./ Свиткин М.З., Мацуга В.Д., Рахлин К.М. – СПб.: Изд-во СПб картофабрики ВСЕГЕИ, 1999. – 403 с.
5. Управление качеством. Учебник / С. Д. Ильенкова, Н. Д. Ильенкова, С. Ю. Ягудин и др.; Под ред. Доктора экономических наук, профессора Ильенковой С. Д. – М.: ЮНИТИ, 1998. – 198 с.
6. Чулаков П.І. Необхідність розробки регіональної державної політики розвитку легкої промисловості. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/Portal/Soc_Gum/Ardu/2009_1/doc /2/ 22.pdf.
7. Кириченко Л.С., Мережко Н.В. Основы стандартизации, метрологии та управління якістю. – К.: КНТЕУ, 2001. – 445 с.
8. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 19.09.2007 р. №745-р "Про затвердження плану заходів на 2008 рік щодо реалізації Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року". [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.dssu.gov.ua/control/uk/publish/article/main?art_id =97473&cat_id =97616.
9. www.ukrlegprom.org.ua – офіційний сайт Укрлегпром.
10. ДСТУ ISO 9001:2001 (ISO 9001:2001, ІДТ). Система управління якістю. Вимоги [Електронний режим].- Режим доступу: www.tmv.com/ua/ru.

Рецензент – д.е.н., доцент Писаренко В.В.

УДК 368

ПРОЦЕДУРА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО СТРАХУВАННЯ

Алескерова Ю.В., к.е.н., с.н.с., докторант

Навчально-науковий центр «Інститут аграрної економіки»

Розглянуто процедуру сільськогосподарського страхування. Запропоновано методологію дослідження етапів страхування. Метод дослідження економічних явищ і процесів, у тому числі страхових послуг — це сукупність розумових і фізичних процедур, які націлені на вирішення наукової проблеми. На наш погляд, метод дослідження має три основні елементи: прийом, підхід і спосіб. Методологія страхування включає в себе механізм страхування. Тому перш за все необхідно дізнатися, які страхові компанії мають представництва (філії) у вашому регіоні й займаються страхуванням аграрних ризиків. Обґрунтовано етапи сільськогосподарського страхування. Удосконалено схему процесу сільськогосподарського страхування.

Procedure of agricultural insurance is considered. Methodology of research of the stages of insurance offers. Method of research of the economic phenomena and processes, including insurance services is totality of mental and physical procedures that is aimed at the decision of scientific problem. In our view, a research method has three basic elements: reception, approach and method. Methodology of insurance includes for itself the mechanism of insurance. Therefore it is foremost necessary to know, what insurance companies have representative offices (branches) in your region and engage in insurance of agrarian risks. The stages of agricultural insurance are reasonable. The chart of process of agricultural insurance is improved.

Постановка проблеми. Метод дослідження економічних явищ і процесів, у тому числі страхових послуг — це сукупність розумових і фізичних процедур, які націлені на вирішення наукової проблеми. На наш погляд, метод дослідження має три основні елементи: прийом, підхід і спосіб. Прийом — це інструментальна частина методу, яка відповідає на питання "чим досліджувати?". Наприклад, учений може досліджувати страхові послуги, застосовуючи прийоми порівняння, класифікації, періодизації тощо. Водночас він може користуватися у науковому пошуку такими знаряддями пошуку, як авторучкою, калькулятором, персональним комп'ютером тощо. Підхід — це просторово-часова частина методу наукового дослідження, яка відповідає на питання "куди?" і "де?" досліджувати. Підхід — це позиція автора дослідження, його точка зору. Спосіб — це функціональна частина методу, яка відповідає на питання "як досліджувати страхові послуги?". До способів дослідження страхових послуг можна зачислити, наприклад, такі: графічний, математичний, статистичний, соціологічний, історичний тощо.

Отже, методологія дослідження сільськогосподарського страхування — це шлях до істини, що дає відповідь на питання: чим, де, куди і як досліджувати страхування сільського господарства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Даною проблемою займалися видатні вчені, такі як :Гуменюк В. В., Н. Н. Нікуліна, С. В. Березіна, С. В. Куликов, В. В. Шахова, Л. А. Орланюк, М.Я. Дем'яненко, В.Д. Базилевича, С.С. Осадця, С.А. Навроцького, Чеботарьов Є. В. [5] , М.С. Клапкова, А.О. Таркуцяка, Т.А. Федорової, Гудзь О.Є. та ін. Проте, не так багато уваги приділено поєднанню основних способів страхового захисту таким чином, щоб позитивні сторони кожного із них взаємно посилювались.

Базилевич В. Д. аналізують актуальні проблеми теорії та практики страхування в умовах ринкової економіки. Розкриваються особливості розвитку страхової справи в Україні. Увага зосереджується насамперед на нових для нашої країни видах страхування [2].

Гуменюк В. В. зазначає, що суть в нагромадженні й витрачанні грошових та інших ресурсів для здійснення заходів з попередження, подолання або зменшення негативного впливу ризиків і відшкодування пов'язаних з ними втрат. Таке визначення говорить про більш широке значення в тому розумінні, що страхування – це не єдиний спосіб страхового захисту, оскільки самострахування і "так званий бюджетний метод" [6, с. 114] теж призначені для пом'якшення наслідків від настання несприятливих випадкових подій.

Постановка завдання. Завданням даної статті є виявлення та аналіз проблем методології дослідження сільськогосподарського страхування, як одного з найбільш ризикових та складних видів, та виявлення перспектив його розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Методологія страхування включає в себе механізм страхування. Тому перш за все необхідно дізнатися, які страхові компанії мають представництва (філії) у вашому регіоні й займаються страхуванням аграрних ризиків. Вивчаючи інформацію про страхові компанії, керівникам сільськогосподарських підприємств необхідно звернути увагу на такі моменти:

- репутація страхової компанії;
- наявність свідоцтва про реєстрацію юридичної особи та свідоцтва про реєстрацію фінансової установи, ліцензії на проведення обов'язкового страхування врожаю сільськогосподарських культур та/або страхування майна та правил страхування, зареєстрованих в Держфінпослуг;
- досвід страхування сільськогосподарських ризиків;
- місце страхової компанії в загальному рейтингу компаній, які представлені на страховому ринку;
- фінансові показники страхової компанії;
- чи перестраховує компанія свої ризики, де вона це робить.

Про наявність представництва страхової компанії ви можете дізнатися з рекламно-інформаційних джерел та від осіб, які користувалися послугами страхової компанії. Обираючи страхову компанію, варто з'ясувати, чи перестраховує ця компанія свої ризики і де вона це робить. Перестраховання – це страхування ризику, взятого на себе страховиком. Інакше кажучи, перестраховання – це страхування страховика. До речі, наявність розгалуженої регіональної мережі страхової організації може свідчити про те, що компанія займає відповідне становище на ринку, має стратегію, спрямовану на продовження та розширення свого бізнесу, тобто не ставить за мету швидко отримати прибуток та піти з ринку; така ознака вже є позитивним сигналом на користь того, щоб мати справу з такою компанією (рис. 1).

Перестраховання є необхідною умовою забезпечення фінансової стійкості страхової компанії, оскільки дозволяє розподіляти ризик між багатьма страховиками як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку. Краще, якщо обрана вами компанія передає свої ризики добре відомій міжнародній страховій компанії (міжнародному перестраховику). Це дасть вам істотні переваги. Ви матимете більше впевненості в тому, що, по-перше, обрана вами страхова компанія буде фінансово спроможна відповідати за взятими на себе зобов'язаннями, а по-друге, в тому, що при страхуванні будуть застосовуватися більш прозорі та правильні методики, оскільки авторитетний міжнародний перестраховик, перш ніж прийняти ризики на перестраховання, вимагатиме від страхової компанії приведення її процедур та методик у відповідність до міжнародно визнаних норм. В Україні застосовують також співстрахування. Співстрахування – це таке страхування, коли один і той самий об'єкт за одним і тим самим ризиком страхується у двох чи більше страховиків. При співстрахуванні здійснюється розподіл страхових внесків та страхових виплат. Страховий випадок:

1. Страховим випадком є настання певної події, передбаченої договором страхування відповідно до положень Закону України «Про страхування», в результаті якої настала загибель (втрата, пошкодження) застрахованих посівів (посадок), загибель (недобір, недоотримання) застрахованого урожаю, продукції бджільництва, загибель (втрата, вимушений забій), травматичне пошкодження або захворювання застрахованих тварин, живих водних ресурсів, сімей бджіл у вуликах та виникає обов'язок страховика провести виплату страхового відшкодування.

Рис. 1 Етапи страхового процесу*

*Джерело: Узагальнено автором

2. Страховий випадок має містити наявність об'єкту страхування, факт настання події, від якої застрахована сільськогосподарська продукція, та наявність збитку (втрат) сільськогосподарської продукції безпосередньо внаслідок цієї події.

3. Не вважається страховим випадком втрата сільськогосподарської продукції в результаті:

- подій, не передбачених договором страхування;
- навмисних дій страхувальника;
- грубих порушень страхувальником агротехнічних, санітарних, ветеринарних або інших вимог до здійснення сільськогосподарських робіт, передбачених договором страхування.

У разі невизнання страхового випадку страховик зобов'язаний обґрунтувати його усіма законними доказами.

Невіддільною частиною договору є розрахунок вартості майна та страхових платежів, а також акт про обстеження посівів культур, які передбачається застрахувати. Договір страхування набуває чинності з наступного дня після надходження на розрахунковий рахунок страховика обчислених страхових платежів.

Страхова вартість – це оціночна вартість предмета страхування, яка за згодою страховика та страхувальника вноситься до страхового договору.

Страхова вартість визначається для різних предметів страхування по-різному:

1. Якщо предметом страхування є витрати, понесені господарством на виробництво культури, страховою вартістю є сума планових витрат на виробництво культури (якщо страхова угода укладається до посіву культури) або сума фактичних витрат на виробництво культури (якщо страхова угода укладається після посіву культури). Підставою для звернення за отриманням страхового відшкодування є повна загибель посівів на всій або частині посівної площі.

2. Якщо предметом страхування є майбутній очікуваний урожай культури, страхова вартість – це очікувана вартість майбутнього врожаю, тобто обсяг очікуваного врожаю, зазначений у договорі страхування, помножений на ціну реалізації, також зазначену в договорі страхування. Як правило, очікувана врожайність – це середній показник врожайності господарства за період від 3 до 7 попередніх років. Підставою для звернення за отриманням страхового відшкодування є недоотримання (або неотримання) врожаю культури порівняно з гарантованим рівнем, зазначеним у договорі страхування.

Якщо предметом страхування є майбутній очікуваний дохід від виробництва культури, то страхова вартість – це обсяг очікуваного доходу, зазначений у договорі страхування. Розрахунок очікуваного доходу відбувається за тим самим принципом, що й розрахунок страхової вартості очікуваного врожаю: береться середня врожайність господарства за певний попередній період (мінімум 3 роки) та множиться на очікувану ціну реалізації. Але відмінність страхування доходу від страхування врожаю полягає в тому, що після того, як у договір страхування внесено показник очікуваного доходу, саме по собі недоотримання врожаю не завжди є підставою для звернення за отриманням страхового відшкодування, адже при нижчому врожаї могли зрости ціни на культуру і дохід від виробництва цієї культури не обов'язково буде нижчим від очікуваного. Отже, підставою для звернення за отриманням страхового відшкодування є недоотримання доходу від виробництва культури, яке було спричинене або недоотриманням врожаю, або падінням ціни на продукцію порівняно з рівнями, зазначеними в договорі страхування.

Нагадаємо, що в Україні на сьогодні застосовують лише страхування витрат та страхування майбутнього врожаю.

Збиток (страховий) – це втрата (школа), заподіяна майновим інтересам страхувальника, який підлягає відшкодуванню страховиком.

На даний час розрізнятимемо два види збитку: фізичний збиток та збиток у грошовому вимірі.

Під фізичним збитком з одиниці площі ми матимемо на увазі різницю між певним гарантованим рівнем врожайності культури, зазначеним у договорі страхування (або врожайністю, прийнятою на страхування), та фактично отриманою врожайністю. Відповідно, фізичний збиток – це недоотримання врожаю на всій площі посіву порівняно з обсягом врожаю на цій площі, прийнятим на страхування.

Під фінансовим збитком ми матимемо на увазі збиток у грошовому вимірі, який розраховується множенням фізичного збитку з одиниці площі на площу посіву та на ціну реалізації, зазначену в договорі страхування.

Оскільки відшкодуванню підлягає лише та шкода, яка була спричинена страховою подією, зазначеною в договорі страхування, то, якщо сталася подія, яка призвела до збитків страхувальника, страхова компанія за заявою страхувальника насамперед установлює факт настання страхового випадку.

Коли страхова компанія визнала, що подія, яка призвела до втрат, є страховим випадком, то після цього вона здійснює розрахунок збитку. Методика розрахунку збитку залежить від багатьох факторів, зокрема: предмету страхування, виду ризику, що настав, вартості предмета, а також від того, яку частину вартості предмета було прийнято на страхування.

Після розрахунку розміру збитку визначають розмір страхового відшкодування, який не обов'язково дорівнює розміру збитку.

Згідно з Законом України «Про страхування», франшиза – це частина збитків, яка не відшкодовується страховиком згідно з договором страхування.

Франшиза задається у відсотках до страхової суми або в абсолютній величині (гривнях). Проте трапляються випадки, коли франшиза встановлюється як відсоток від страхової вартості предмета страхування або від розміру реально отриманого збитку.

Якщо договір страхування передбачає декілька страхових випадків, то франшиза може встановлюватися як загалом, так і по кожному страховому випадку окремо.

Розрізняють умовну і безумовну франшизу.

Умовна франшиза засвідчує право звільнення страховика від відповідальності за шкоду, якщо її розмір не перевищує розміру франшизи. У разі ж якщо розмір збитку перевищує франшизу, він підлягає відшкодуванню повністю.

Наприклад, якщо умовна франшиза складає 100 грн., а сума збитку – 90 грн., то страхове відшкодування не виплачується. Якщо ж сума збитку дорівнює 200 грн., то ця сума збитку повністю підлягає виплаті страхувальникові (оскільки 200 більше, ніж 100).

Безумовна франшиза передбачає, що відповідальність страховика визначається розміром збитку за мінусом франшизи.

Наприклад, якщо сума збитку дорівнює 90 грн., то страхове відшкодування не виплачується (90 грн. - 100 грн. = -10 грн.). Якщо ж сума збитку дорівнює 200 грн., то виплаті підлягає 100 грн. (200 грн. - 100 грн.).

Загальна формула для розрахунку відшкодування при безумовній фран-

шизі така (за умови, що франшиза встановлена у відсотках до страхової суми):

$$[\text{Відшкодування}] = [\text{Збиток}] - [\text{Франшиза}] \times [\text{Страхова сума}]$$

У практиці страхування сільськогосподарських культур в Україні, як правило, застосовують безумовну франшизу. Отже, надалі, якщо немає спеціального уточнення, то під «франшизою» слід розуміти «безумовну франшизу».

Класичне та найбільш розповсюджене застосування франшизи передбачає, що франшиза задається у відсотках до страхової суми. Тому надалі, якщо немає спеціального уточнення, слід розуміти, що франшиза задається у відсотках до страхової суми.

Про покриття врожаю згадується в Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування врожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень державними сільськогосподарськими підприємствами, врожаю зернових культур і цукрових буряків сільськогосподарськими підприємствами всіх форм власності».

Виходячи з міжнародного досвіду застосування поняття покриття при страхуванні врожаю, можна дати таке визначення:

Покриття врожаю (врожайності) – це відсоток врожаю (врожайності), у межах якого страховик гарантує відшкодування збитку.

Страховий тариф вимірюється у відсотках від страхової суми.

У чому суть страхового тарифу з позиції страховика? Для страховика страховий тариф відображає собівартість страхової послуги (вартість страхового ризику та інших витрат страховика на організацію страхового захисту згідно з договором страхування) і запланований прибуток.

Той тариф, який зазначається в договорі страхування і за яким здійснюється розрахунок страхової премії, називається тарифом-брутто. Тариф-брутто складається з двох частин: тарифу-нетто і навантаження.

Тариф-нетто безпосередньо відображає ціну страхового ризику і визначається за допомогою актуарних розрахунків. Навантаження покриває витрати страховика на ведення страхової справи, на превентивні (запобіжні) заходи та включає запланований рівень прибутку.

Тариф-нетто має найбільшу питому вагу у собівартості страхової послуги і, як правило, не повинен бути меншим від 60–70% тарифа-брутто. А навантаження складає в загальному страховому тарифі значно меншу частку – 30–40%. Частка прибутку, яка забезпечує ефективний розподіл фінансових ресурсів страховика, складає 10-15% від загальної суми навантаження.

Оскільки страховий тариф відображає ціну страхового ризику для страховика, то тариф, який встановлює страховик, тим вищий, чим вищим є обсяг відповідальності страховика за договором страхування. Отже, страховики встановлюють тарифи на окремі види страхування залежно від франшизи чи покриття:

- чим вищий відсоток покриття, тим вищий страховий тариф;
- чим вищий відсоток франшизи, тим нижчий страховий тариф.

Висновки. З даного дослідження можемо зробити такі висновки:

1. Розглянуто процедуру сільськогосподарського страхування.
2. Запропоновано методологію дослідження етапів страхування.

3. Обґрунтовано етапи сільськогосподарського страхування.
4. Удосконалено схему процесу сільськогосподарського страхування.

Список використаних джерел:

1. Україна. Закони. Про страхування [Текст] : закон ... від 7 берез. 1996 р. № 85/96-ВР // ВВРУ. – 1996. – № 18. – Ст. 78.
2. Базилевич В.Д. Страховий ринок України [Текст] / В.Д. Базилевич ; рец. А. А. Чухно, А.В. Головач. – К. : Знання, 1998. – 372 с.
3. Базилевич В. Д. Страхова справа [Текст] : [моногр.] / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич ; рец. А. П. Румянцев. – 6-е вид., стер. – К. : Знання, 2008. – 351 с.
4. Гудзь О. Є. До концепції розбудови системи агрострахування в Україні [Текст] / О. Є. Гудзь // Економіка АПК. – 2006. – № 11. – С. 35–39.
5. Страхування: Підручник / Керівник авт. колективу і наук. ред. С. С. Осадець. — Вид. 2-ге, перероб. і доп. — К.: КНЕУ, 2002. — 599 с.
6. Чеботарьов Є. В. "Формування інноваційної спрямованості інвестиційної діяльності агропродовольчих корпорацій." Економічний вісник Донбасу 1 (2013): 192-196.
7. Гуменюк В. В. Фінансування санаторно-курортних послуг в дискурсі соціального страхування. - С. 114-118. Економічний вісник Донбасу 1 (2013): 114-118.

Рецензент – д.е.н., професор Чорна Л.О.

УДК 338.4:631.1

ВПЛИВ РІВНЯ ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ ТЕХНІЧНИМИ ЗАСОБАМИ НА КОНЦЕНТРАЦІЮ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА

Артеменко О.О., к.е.н., доцент

*Харківський національний технічний університет
сільськогосподарства імені Петра Василенка*

В статті розглянуто раціональне забезпечення та використання виробничого потенціалу шляхом впровадження інтенсивних технологій вирощування культур, наукових форм організації виробництва і праці та формалізовано взаємозв'язок між концентрацією виробництва продукції рослинництва та його технічного забезпечення в сучасних економічних умовах. Зношена та морально застаріла техніка сільськогосподарського виробництва є основною перешкодою його переходу на інтенсивний шлях розвитку аграрного виробництва. Основними шляхами збільшення обсягів виробництва конкурентоздатної продукції рослинництва є впровадження науково-обґрунтованої системи ведення господарства та створення міцної матеріально-технічної бази стосовно обсягів і структури виробництва.

In the article rational software and use of the production capacity through the introduction of intensive technologies of cultivation, scientific forms of organization of production and labor and formalized relationship between the concentration of production plant and its maintenance in modern economic conditions. The article is formalized relationship between the concentration of production of crop production and its technical support in modern economic conditions. Worn out and obsolete equipment of agricultural production is a major obstacle to its transition to the intensive development of agricultural production. The basic ways of increasing production of competitive products plant is the implementation of science-based farming system and the creation of a solid material and technical base on volumes and production structure.

Постановка проблеми. Низький рівень технічного забезпечення галузі рослинництва яка є комплексною галуззю, і від рівня розвитку якої залежить розвиток інших галузей не може забезпечити випуск запланованого обсягу продукції рослинництва. Галузі рослинництва забезпечують тваринництво корма-